

GEZGİN İLE BEZGİN

6.Bölüm - Edirne

Gezgin: Değerli dinleyicilerimiz yepyeni bir bölüm ile sizlerle. Söyle bakalım Bezgin bugün neredeyiz?

Bezgin: Edirne'deyiz Gezgin.

Gezgin: O halde hemen anlatmaya başlayalım mı?

Bezgin: Olmaz.

Gezgin: Ne demek olmaz!

Bezgin: Urfa'yı anlatacağız.

Gezgin: (Sinirle) Edirne'deyken neden Urfa'yı anlatacağız Bezgin?

Bezgin: Göbeklitepe'yi anlatamadan geçen bölüm bitti ya!..

Gezgin: Ha... Onu diyorsun. Haklısın Bezgin. Göbeklitepe'yi anlatamamıştık. Bezgin, bu zaman konusunda daha dikkatli olmamız lazım. Acaba ne yapsak?

Bezgin: Mesela bunu bu zaman konusunu şimdi düşünmeyelim de ben hemen Göbeklitepe'yi anlatayım. Geçmiş milattan önce 10 bin yılına kadar uzanan Göbeklitepe tarihteki en eski ve en büyük ibadet merkezi olarak biliniyor. Göbeklitepe İngiltere'de bulunan Stonehenge'den 7000, Mısır piramitlerinden ise 7500 yıl daha eski. Ayrıca yerleşik hayata geçişi temsil eden buğdayın atasına da Göbeklitepe eteklerinde rastlanmıştır. İnşa edildikten 1000 yıl sonra üstleri insanlar tarafından kapatılarak gömülen bu tapınaklar yapılan arkeolojik çalışmalarla yeniden gün ışığına çıktı. Şey... Göbeklitepe, Urfa'nın neresindeydi Gezgin?

Gezgin: Göbeklitepe, Şanlıurfa'nın 20 kilometre kuzeydoğusundaki Örencik köyü yakınlarında, yaklaşık 300 metre çapında ve 15 metre yüksekliğinde geniş görüş alanına hakim bir konumda yer alıyor.

Neolitik döneme ait Göbeklitepe, ilk tapınağın dolayısıyla yeryüzündeki ilk inancın merkezi olabilmesi açısından önemli. Bu bölgede yaklaşık 20 tapınak tespit edilmiş ve şu ana kadar yalnızca 6 tapınak gün ışığına çıkarılmış.

Bezgin: Teşekkür ederim Gezgin. Göbeklitepe hakkında son bir bilgi daha vereyim. Mağarada duvarlarındaki avcılığı temsil eden resimlerden ziyade burada hayvan figürleri tek ve kabartma olarak işlenmiş. Taşlar üzerinde işlenmiş akrep, tilki, boğa, yılan, yaban domuzu, aslan, turna ve yaban ördeği

figürleri yer almaktadır. Bir kısım arkeoloğa göre bu hayvan figürleri tapınağı ziyaret eden farklı kabilelerin sembolü.

Gezgin: Verdiğin bilgiler için teşekkürler Bezgin, artık güzel ilimiz Edirne'yi anlatmaya başlayalım mı ne dersin?

Bezgin: Olur...

Gezgin: Bugün ülkemizin bir diğer ucu Edirne'deyiz. Türkiye'yi Avrupa'ya bağlayan karayolu üzerinde yer alan sınır şehrimizdir. Edirne, Tunca, Arda ve Meriç ırmaklarının bulunduğu düzlükte kurulmuştur. Şehir merkezi Yunanistan'a 7, Bulgaristan'a 17 kilometre uzaklığındadır.

Bezgin: Evet... Peynir tatlısı ile ünlü bu güzide ilimiz...

Gezgin: Bir dakika Bezgin önce bulunduğumuz yeri tasvir edelim.

Bezgin: Peynir tatlısı üzerinden de bulunduğumuz yeri tasvir edebilirdik diye düşündüm ben.

Gezgin: Elbette Edirne deyince peynir tatlısı ilk akla gelenlerden ama birinci diyemeyiz... İlki şuan arkamızda yer alan bu görkemli yapı, yani Selimiye Cami. Caminin ön giriş kapısının önündeyiz. Osmanlı padişahı II. Selim'in Mimar Sinan'a yaptırdığı camidir. Sinan'ın 90 yaşında yaptığı ve "ustalık eserim" dediği Selimiye Cami gerek Mimar Sinan'ın gerek Osmanlı mimarisinin en önemli yapıtlarından biridir. Caminin kapısındaki kitabeye göre yapımına 1568 yılında başlanmıştır. Caminin 27 Kasım 1574 Cuma günü açılması planlanmışsa da ancak II. Selim'in ölümünün ardından 14 Mart 1575'te ibadete açılmıştır.

Bezgin: 2000'de UNESCO tarafından Dünya Mirası Geçici Listesi'ne dâhil edilen Selimiye Camii ve Külliyesi, 2011'de ise Dünya Mirası olarak tescil edildi.

Gezgin: Peki Bezgin, Mimar Sinan'ın ustalık eserim dediği bu camii neden İstanbul da değil de Edirne de yapıldı dersin?

Bezgin: Yavuz Sultan Selim, caminin yapılacağı şehir olarak Edirne'yi seçti, çünkü o dönemde İstanbul'da yeni bir büyük camiye ihtiyaç yoktu ve Edirne, Rumeli'deki Osmanlı egemenliğinin merkezi konumundaydı.

Gezgin: Çok doğru... Bir tepe üzerinde bulunan Selimiye'de daha önceki hiçbir camide ya da antik çağ mabedinde görülmemiş bir teknik kullanılmıştır. Daha önceki kubbeli yapılarda, asıl kubbe kademeli yarım kubbelerin üzerinde yükselmesine rağmen, Selimiye Camii 43 metre yüksekliğinde, 31 metre çapında, tek bir lebi ile örtülmüştür. Kubbe aynı zamanda caminin dış görünüşünün ana hatlarını da belirler. Her açıdan büyük bir eser değil mi Bezgin?

Bezgin: Evet, fotoğraflarını görmüştüm ama yakından bakınca hayran kalmamak elde değil. Şu minarelere bakar mısın?

Gezgin: Hemen anlatayım. Caminin dört köşesinde bulunan her biri özel üç şerefeli 380 santimetre çapındaki minareler 85 metre yüksekliğindedir. Minarelerin şerefelerine üç ayrı yoldan çıkılır. Öndeki iki minarenin taş oymaları çukur, ortadaki minarelerin oymaları ise kabarıktır. Minarelerin kubbeye yakın olması, camiyi göğe doğru uzanmış gibi gösterir. Bu caminin en büyük özelliği Edirne'nin her tarafından görülmesidir. Gel, içerde sana bir lale göstereceğim. İlginç de bir hikâyesi var. Hadi caminin içine girelim de anlatayım.

Bezgin: Olur çok severim laleleri, Osmanlı'nın süslemelerinde sıkça kullanılan bir motiftir değil mi?
(Efekt: yürüme sesi)

Gezgin: Evet, ama bunun hikâyesi biraz farklı...

Bezgin: Öyle mi? Merak ettim.

Gezgin: (Kısık sesle konuşurlar caminin içinde) İşte lale bu.

Bezgin: Ama bu ters lale galiba ilk defa gördüm

Gezgin: Evet işte, ilginç olan da bu. Anlatılan rivayete göre, caminin yapılacağı arsa üzerinde bir lale bahçesi bulunmaktaydı. Bu arsanın sahibi, başlarda arsasının satılmasını istememiş. En sonunda, Mimar Sinan'dan camide bir lale motifi olmasını isteyerek arsasını satmış. Mimar Sinan da lale motifini ters olarak yapmış. Lale motifi bu arsada bir lale bahçesi olduğunu, ters olması ise sahibinin tersliğini temsil ediyor. Tabii bu bir rivayet yani kulaktan kulağa dolaşan bir hikâye, gerçek böyle de olmayabilir.

Bezgin: Caminin içindeki süslemeler de hayranlık uyandırıcı.

Gezgin: Caminin mermer, çini ve hat işçilikleri de önemlidir. Yapının içi İznik çinileriyle süslü ve gerçekten muazzam.

Bezgin: Camii o kadar güzel ve görkemli ki anlat anlat bitmez hele ki külliye kısmını anlatmak iki bölümümüzü alır. Biz hemen aşağıda bulunan tatlıcıya gidip birer peynir helvası yiyelim. Siz de bu sırada bir Rumeli türküsü dinleyin, değerli dinleyenler.

Gezgin: (Kısık sesle, sinirli) Tatlıya bağladın yine programı Bezgin! Nasıl yapıyorsun anlamıyorum.

Bezgin: O da benim sırrım olsun.

(Efekt: Rumeli türküsü)

Bezgin: Rumeli türküsüyle ne güzel gitti bu tatlı be...

Gezgin: Çok garip değil mi peynirden tatlı olması. Önce canı çekmiyor insanın...

Bezgin: Evet ama çok iyi bir lezzet. Dinleyicilerimizin yolu düşerse Edirne'ye, peynir helvasını tatmadan gitmesinler bence! Değil mi Gezgin?

Gezgin: Evet haklısın... Buranın bir de ciğeri meşhur, henüz aç olmadığımız için ciğeri akşam yemeğinde yiyeceğiz. Akşama kadar nereleri gezelim Bezgin?

Bezgin: Bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'na başkentlik yapmasından dolayı şehir han, cami, çarşı gibi tarihi eserlerle dolu. Sonra Selimiye Arastası, Bedesten ve Alipaşa adlı üç kapalı çarşısı var. Gezecek yer çok yani.

Gezgin: Gezelim tabii, Kapalıçarşılarında el sanatlarını icra edildiği o küçük atölyeleri görmek istiyorum. Biliyor musun Bezgin? Edirne'deki el sanatları üslubuna Edirnekârî, yani Edirne işi denir. Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olduğu dönemden beri Edirne'deki el işleri yüksek nitelikleriyle beğeni toplamıştır. Günümüzde de bu gelenek ağaç ve oyma işlemeciliğinde devam etmekte; sandık ve dolap gibi ahşap malzemeler üzerine boya ile yapılan desenlerle kendini göstermektedir. Kap ve kutu yapıcılığı, çiçek ressamlığı, ciltçilik, hattatlık, ahşap oyuculuğu ve mezar taşçılığı, Edirne'deki diğer el sanatlarıdır.

Bezgin: E hepsini görelim o zaman hemen, çünkü ben acıkmaya başladım.

Gezgin: Peki, peki. Efendim, bu haftalık da bu kadar diyelim. Haftaya başka bir ilimizde buluşmak üzere hoşça kalın.

Bezgin: Hoşça kalın. (Kısık sesle) bari gezmeden oturalım da bir çay içelim.

Gezgin: (Kısık sesle) Tamam, Bezgin tamam.